

uit welke heidensche filosofie deze ikken-theorie afkomstig is.

Er zit natuurlijk nog heel wat meer filosofie en theologie aan vast — doch het moest onder ons — in overeenstemming met de belijdenis der kerk — toch in elk geval gewoonte zijn om niet over „het Ik van Jezus“ te speculeeren als het Ik van de menschen in onze omgeving nog niet gevonden en omschreven is.

A. JANSE.

Biggekerke, 6 Maart 1934.
Hoewel dit artikel onwelkom is als onderbreking van de reeks, is het welkom, omdat ik nu eens gelegenheid heb een paar dingen te zeggen, die, naar ik meen, wel eens gezegd moeten worden, maar waartoe niet altijd aanleiding bestaat om ze te zeggen.

Intusschen wil ik het artikel het liefst in zijn gewone volgorde bespreken, waarbij echter de geest waaruit het artikel geschreven is niet geheel onbehandeld kan blijven.

In de eerste plaats dan meen ik er met nadruk op te moeten wijzen, dat dit ingezonden stuk „Verkeerde Probleemstelling“, zelve al dadelijk met een geheel foutieve probleemstelling, en bovendien met een geheel foutieve bewering begint.

De heer Janse zegt dat ik „opnieuw“ stel het probleem: „Was het „Ik“ van Christus een Goddelijk „Ik“, of had hij ook nog een menschelijk „Ik“?“

Deze eerste zin is natuurlijk geheel fout. In de eerste plaats is het geen probleem.

In de tweede plaats stel ik het probleem niet. In de derde plaats stel ik het ook niet opnieuw.

Het is geen probleem. De Gereformeerde dogmatiek heeft eeuwen lang betoogd, dat het „Ik“ van Christus een goddelijk „Ik“ was, en dat Hij niet ook nog een menschelijk „Ik“ had.

Slechts wie ter wille van het poneeren of het pousseeren van een systeem graag enkele voor hem lastige punten der dogmatiek opzij schuift, kan er toe komen om te zeggen, dat hier een probleem wordt gesteld, slechts die kan doen of er hier een dogmatische vraag is en alsof niet reeds eeuwenlang het antwoord hier was gegeven.

Vandaar dat ik er ook niet aan gedacht heb hier een probleem te stellen.

Ieder die mijn artikel leest kan daarin vinden, dat ik uitgegaan ben van hetgeen de dogmatiek betoogt. Ten overvloed gaf ik bovendien nog een paar citaten van menschen die ten dezen volkomen deskundige zijn. Er was dus geen sprake van probleemstelling. Ik deed niet anders dan een beroep op een gegeven van de geloofsleer.

Dus stelde ik ook niet opnieuw een probleem. Geen enkel Gereformeerde dogmaticus van de laatste eeuw stelde het als probleem. Ik stelde het ook niet als probleem, dus stelde ik zeker niet opnieuw het probleem.

Nu houdt de heer Janse er een gemakkelijke bewijsvoering op na. Hij zegt: „Mag ik er even op wijzen, dat deze probleemstelling geheel vervalt, wanneer we van „ik“ spreken, zooals de Heilige Schrift ervan spreekt en zooals men in de praktijk van het leven „ik“ opvat.“

Ten bewijze van zijn stelling beroept de heer Janse zich op twee zoogenaamde feiten.

Maar jammer genoeg voor hem zijn beide „feiten“ niet waar. Het is wel heel gemakkelijk om te beweren dat de Schrift en de levenspraktijk van „ik“ slechts spreken in één zin en dan den zin, dien de heer Janse graag wil; het is ook wel aardig om het zoo te poneeren ter handhaving van de filosofie van den heer Janse, maar het is een petitio principii; men redeneert zoogenaamd op grond van feiten, welke feiten men echter eerst verwrongen heeft naar zijn eigen filosofische opvattingen voor welke ze als bewijs moeten dienen.

Vandaar dat het nooit „achteruitgang“ kan zijn deze door den heer Janse genoemde feiten te ontkennen. Trouwens, ik zou willen vragen: „hoe dan achteruitgang?“ Wie is verder van het door den heer Janse verworpen standpunt? Toch zeker niet iemand die begint met bepaalde uitspraken der Gereformeerde dogmatiek te verwerpen en die een bepaalde constructie geeft omtrent de terminologie der Schrift en omtrent de terminologie van het dagelijksche leven welke met de feiten in strijd is!

Dat het woord „ik“ in het dagelijksche leven óók anders gebruikt wordt als de heer Janse meent, daarover waren we juist aan het praten in het vorige artikel en wij hopen die verhandeling nog voort te zetten. De heer J. zal ten dezen dus geduld moeten oefenen.

Het betoog van den heer Janse over de voorbeelden uit den Bijbel is eenzijdig en met de feiten in strijd. Want op zich zelve moge het in zeker opzicht waar zijn wat hij schrijft, maar het is niet de volle waarheid. We hopen dat te bewijzen in het vervolg van dit antwoord.

Eerst echter iets over het artikel van den heer Janse in het algemeen.

De heer Janse bezit wel een zeer groote vrijmoedigheid in het sullen met de dogmatiek en met de historie van de Christelijke kerk. „Men heeft,“ zoo zegt hij, „een uitweg gekozen in de kerk-geschiedenis.“

„De „ikken“-theorie leidde tot antinomieën.“ „Dan was de uitweg die men „aannam“ dat Jezus een onpersoonlijke menselijke natuur had.“ „De Schrift zegt daar niets van,“ zegt de heer Janse.

Wel, daar gaan we allemaal met onze Gereformeerde dogmatiek!

Dat komt omdat we niet schriftuurlijk zijn.

De heer Janse gaat verder: „Het omschreven dogma is een uitvlucht.“

„Het is een speculatie over het „ik“ van Jezus.“ En als de klap op de vuurpijl wordt meegedeeld „dat het zeer oneerbiedig is, om over het „ik“ van Jezus te spreken.“

„VOORAL, als men dan nog weet, uit welke heidensche filosofie deze „ikken“-theorie afkomstig is.“

Ziezoo, daar kan de Gereformeerde dogmatiek het mee doen!

Daar kan Dr H. H. Kuypers het mee doen, die er onlangs nog over schreef in de „Heraut“. Oneerbiedig! Heidensch!

Daar gaat de dogmatiek van Bavinck op dit punt: heidensche filosofie.

Daar gaat de dogmatiek van Dr A. Kuypers?!

Vermoedelijk wisten die stumpers ook niet dat het heidensche filosofie was wat ze schreven; het waren slechts dogmatiek-speculanten, die niet wisten wat ze deden; en ze waren oneerbiedig!

Ik weet wel dat ik scherp ben. Maar ik weet dat de geest die er spreekt uit het stuk van den heer Janse er een is, die zulk een scherphed verdient.

In naam van eerbied voor Jezus wordt hier op schijn-gronden een dogmatisch negativisme gehuldigd, dat slechts verbazen kan. (De uitdrukking „dogmatisch negativisme“ is niet van mij; ik hoorde die pas van een jong geleerde, maar neem die gaarne over.)

In ieder geval zou wat meer eerbied voor de historie, voor de leiding van Gods Geest in Zijn kerk bij de opvatting van den heer Janse wel gewenscht zijn.

En daarbij, ik wenschte zoo dat de heer Janse nu eens ophield met zijn rijke gaven te besteden door zijn best te doen feiten weg te redeneeren. Daarover een volgend maal verder.

J. W.

*) Dr Kuypers toch sprak o.a. in zijn „Dogmatiek“ zijn meening uit. Er staat in zijn „Dictaten Dogmatiek“ een gedeelte over, dat tot het letterlijk gedecoreerde behoort. Daar noemt Dr Kuypers het punt waar het hier over gaat „een verdere ontwikkeling van het Christologisch dogma“. Nadat Dr Kuypers de Lutherische dwaling besproken heeft zegt hij letterlijk:

„Hiertegen nu heeft met name de Gereformeerde Kerk zich met hand en tand verzet, en bij dit verzet het Christologisch dogma verder ontwikkeld door de belijdenis van de onpersoonlijke menselijke natuur, die door den Zoon van God werd aangenomen, tot volle evidentie te doen komen en evenzo aan de menselijke natuur op alle punten der lijn haar eindig karakter te waarborgen.“ (Locus De Christo, Pars II, Cap. 3, paragraaf 7.)

Even verder, in het toelichtend gedeelte, zegt Dr Kuypers dat de Gereformeerde Kerk optrad met twee gewichtige formules, waarvan de eerste luidt: „Humana natura non habet substratum personae“, d.w.z. „de menselijke natuur (van Christus) heeft geen persoonssubstraat.“ Uitvoerig gaat Dr Kuypers dan handelen over het „ik“ van Jezus.

Deze volgens Dr Kuypers gewichtige ontwikkeling van het dogma en deze specifiek Gereformeerde belijdenis is volgens den heer Janse heidendom.

We leven toch wel in een wonderlijken tijd!

ZENDING EN EVANGELISATIE.

De taak der Zending in Engelsch-Indië.

II.

Zal de vraag kunnen beantwoord, welke taak de Zending nu in Indië heeft, dan letten wij in de tweede plaats op hetgeen Prof. Ihmels noemt „eine ausgesprochene Renaissance des Hinduismus“.

Elke nationale beweging toch sluit zich aan de geestelijke erfenis van het eigen volk aan, en streeft dan ook het allermeeest naar een herleving, naar een opleving der vaderlijke religie. Dit wordt ook heden in Indië gezien.

En hier dreigt het gevaar van vermenging van Christendom en heidendom. Vooral in Engelsch-Indië is dit gevaar niet denkbeeldig. Verschillende hervormers zoeken het geloof der vaders zelf te beleven en bij het volk te verlevendigen door het overnemen van Christelijke gedachten en gewoonten. Gelijk het Hindoeïsme de oorspronkelijke Indische volksreligie in zich opnam, zonder ze te overwinnen en weg te bannen, zoo is het ook in staat vele Christelijke elementen te aanvaarden en met zich te verbinden, zonder daarom waarlijk Christelijk te worden.

Hier moet de Zending op haar hoede zijn! Want zoowel de geaardheid van den Indiër als de nood, waarin het Hindoeïsme komt te verkeeren, drijft naar den kant van de vermenging; en zou het daartoe komen, dan is het Christendom in Indië een verloren zaak.

In deze beweging is nu in de laatste jaren een nieuw element gekomen, dat zich niet zoozeer richt tegen het Christendom als wel tegen het Mohammedanisme. Wij bedoelen het streven naar het verkrijgen van de macht in het openbare leven. De Hindoe leert weer trotsch te zijn op de erfenis der vaders. Dit streven vindt dan ook groote weerklank onder het volk; men wil weer Hindoe zijn; en het Hindoeïsme moet overal den boventoon voeren.

Neen, het is er verre vandaan, dat het Hindoeïsme op sterven ligt, en de Zending alleen maar den oogst behoeft binnen te halen! In de groote dorpen en de steden op het land beheerschen de Indische zeden en de Hindoesche vroomheid nog geheel de bevolking. Deze vroomheid is wel vormendienst, maar de hervormers verstaan de kunst hen door den oproep tot vernieuwing van het Hindoeïsme tot verinniging van den godsdienst op te wekken; in elk geval ondervinden zij van alle zijden steun, vooral van de Brahmanen. Zelf wordt menigmaal een toon gehoord, welke de vrees kan doen ontstaan, dat de Zending ernstige hinderpalen zal ontmoeten, als Indië inderdaad eens geheel vrij mocht worden. Sprak Gandhi, de schijnbaar verdraagzame Gandhi, een paar jaar geleden niet woorden, die in dit opzicht reden tot ongerustheid gaven?

Er is nog een derde zaak, die de aandacht verdient, voordat wij tot ons eigenlijk onderwerp komen: Prof. Ihmels wijst namelijk op den groei van het dusgenaamde secularisme. Indië is althans godsdienstig, maar hoe langer hoe meer breidt zich de god-loosheid uit onder alle lagen en standen van het volk. Er worden verenigingen opgericht met het uitgesproken doel den tempeldienst belachelijk te maken en de gebreken der priesters aan den kaak te stellen. Zoo tracht men den godsdienstigen zin van het volk te ondermijnen.

Moskou biedt daarbij zijn duivelsche hulp. Vooraanstaande Indiërs zijn een tijdlang „ter training“ in Rusland geweest, en zijn er nu op uit de leer van het Bolsjewisme in hun vaderland te verbreiden. Dat deze mannen zooveel ingang vinden schrijft Prof. Ihmels toe o.a. aan het Anglo-Indische schoolsysteem, dat een zeer groot academisch proletariaat heeft gekweekt. Zelfs is het zoover gekomen, dat door dit streven een plat materialisme een wezenlijke trek in het beeld van het tegenwoordige Indië is geworden. „Terwijl de Zending in Indië arbeidt, en het Hindoeïsme worstelt om zijn vernieuwing, schijnen deze kringen een in den grond a-religieuze houding te hebben aangenomen.“

Nog een vierde punt ware hierbij te voegen. Prof. Ihmels noemt het niet, maar het artikel van Rev. Edwards, in het begin genoemd, geeft ons aanleiding het te memorereeren, om den tegenwoordigen toestand der Zending in Indië te beter te doen uitkomen. Wij bedoelen den strijd ten behoeve van de kastenloozen, van de meer dan 60 miljoen uitgestootenen, van de paria's der Indische maatschappij. Gelijk men weet, heeft Gandhi een hongerstaking gehad, om voor den ongelukkigen het recht te verkrijgen van het betreden der Hindoesche tempels.

Deze beweging heeft reeds groote resultaten gehad. Het is waar, dat zij meer bedoelt het Hindoeïsme te versterken, maar tevens geeft zij toch een knak aan het kastenstelsel zelf. Daarom wordt het streven tot verheffing dezer miljoenen ellendigen ook door de Zending begunstigd, en in elk geval met bijzondere belangstelling gadegeslagen.

En nu is de vraag: wat is de taak der Zending in deze zoo geheel gewijzigde omstandigheden? Moet zij haar koers veranderen?

J. D. W.

PERSSCHOUWT

Dr C. G. Berkouwer over het begin van het pluriformiteitsdebat.

Dr C. G. Berkouwer mengt zich, terwijl ik nog midden in mijn poging tot bespreking van Prof. Hepps almanak-artikel zit, even in de discussie. Natuurlijk ga ik niet in op wat Dr Berkouwer in het algemeen zegt; dat is trouwens ook geen reden toe, omdat het grootendele om de in geding gebrachte kwesties heen gaat. Maar voorzoover het artikel van Dr Berkouwer de hier besproken kwestie wél raakt, geef ik hem gaarne antwoord.

We lezen dan:

Het is te verstaan, dat velen zich bezighouden met de thans opnieuw gerezen vragen. Maar er is een gevaar, dat we overijld tot een conclusie komen, die zich dan bij ons vastzet, zonder dat we de quare-

waarover h...
waarvoor v...
eenzelvigen...
kerkelijk q...
Ik laat t...
de ten sl...
tisme, dat...
Laten we d...
vangen mo...

Het spijt m...
lichting niet...
a. de pluri...
woord, hier...
aanvaarden...
die kan ook...
van God is...
gezegd; ma...
afgehandeld...
zoo God wil...
formiteit, zo...
pingswerk v...
paalde werk...
dan wat Pro...
verstaan dan...
h. de pluri...
door de unie...

LUKT TOCH...
eens weer, v...
aanvaard dat...
Ik vind dat...
de bergrede...
goed, dat de...
iedere hoord...
kan, na een...
sleide eischer...
Maar ik we...
dien man vol...
doet, als hij...
DOEN KAN“...
Berkouwer v...
de kerk een...
„De Heraut“...
laat hooren o...
wat de kerk...
moet, ooft in...
lukt-of-niet-lu...
dien zoeken...
kerk. Hem n...
de Christelijk...
ik weet het h...
steeds weer r...
dogmatiek er...
lijke, geref...
Dat U dan...

er zit toch...
veel) moot...
doet natuurl...
—afgedacht...
alle mooia...
de pluriform...
mooi is...
Dr Berkouwer...
Het gaat...
de plur...
ten dit...
verworp...
wordt geha...

Ik vraag:...
heb Prof. He...
excerpeerd la...
al herhaald...
wens, ik den...
zij critiseer...
een pluriform...
Hepp geschr...
rechtstreeks...
De kwest...
„ing“. Een...
Calvin hie...
de hoofdst...
en meent...
Calvin de...
de pluriform...
paragrafen...
van Prof. ...

Dr B. zegt...
dit dus ma...
meent, de in...
laten uit C...
hij met zijn...
wie den hee...
de in de aanl...
den achtergr...
artikelen (e...
waarop Dr I...
Calvin, die...
zooals in elk...
bedoelt te z...
zich, dat als...
pluriformite...
de in gedi...